

Eene eigenaardige tegenstelling met de ontzaggelijke tafereelen op het doek vormt de doffe stilte in de panoramazaal. De starre onbewegelijkheid der geweldige menschenmassa, die moordend en brandend voorttrekt, is beangstigend. Zonderling tevens is het contrast tusschen de handeling op het doek en de uitwerking, die zij teweeg brengt. Want kanonnen, die zwaar te dreunen schijnen, blijven geluidloos; sabels en bajonetten worden dreigend opgeheven, zonder neer te dalen; gewonden en stervenden smeken om hulp, zonder dat eene klank hunnen lippen ontvloeit.

En in deze sombere, halfdonkere zaal, is het eeuwige zwijgen dier duizenden menschen beklemmend.

Doch gelegenheid tot overpeinzen heeft men niet. Nadat de gids aan het gezelschap, dat hem schuivend en langzaam-dringend op den voet was gevolgd, eenige korte verklaringen — in het Engelsch — had gegeven, verklaringen, die in hoofdzaak ten doel hadden de Engelschen in hunne chauvinistische gevoelens te streelen, verlieten wij het panorama.

Eene afdeeling prentbriefkaarten-verkoopters vergezelde ons tot aan de trappen van het gedenkteeken. De „Leeuw van Waterloo”, het machtige, forsche monument, dat men bij helder weer vanuit Brussel duidelijk waarnemen kan, staat op eenen heuvel; een trap van 225 treden leidt er heen.

Hijgend en puffend, telkens even stilstaand om „uit te blazen”, klom men naar boven, nadat nog eenige engelsche toeristen, die per auto waren komen aangeraasd, zich bij ons hadden gevoegd. Verschillende trage, gemakzuchtige en zwaarlijvige leden van het gezelschap bleven achter en vergenoegden zich ermee hunne reisgenooten met hoeden en zakdoeken toe te wuiven. Merkwaardig was echter dat bij dit onschuldige vermaak het karakter van twee volken zich op zoo duidelijke wijze openbaarde. Terwijl de Duitschers de betrekkingen met hunne familieleden luid zingend, schreeuwend en joelend onderhielden,

stelden de engelsche jongelui zich tevreden met het naar beneden „keilen” van kleine steentjes, daarbij telkens een bepaald doel aannemend. Met strakke gezichten, als gold het eene gewichtige taak, gaven zij zich aan dit zonderling genoegen over. En zij deden het met zooveel toewijding, dat de veiligheid der achtergeblevenen weldra in ernstig gevaar verkeerde. Gelukkig maakte de gids een einde aan deze sport, door met trage stem nauwkeurig de plaatsen aan te duiden, welke achtereenvolgens door de verschillende legermachten zijn bezet geworden.

Hiermede was het officieele programma afgelopen. Een ieder zocht naar wat klein geld — engelsche munt wordt te Waterloo dankbaar aanvaard — en men daalde daarna weer tot den beganen grond, om in de tea-rooms Wellingtons overwinning feestelijk te herdenken.

Ik bleef nog wat dralen, teneinde een wijle van het heerlijke uitzicht te kunnen genieten. Want die blik alleen is een gang naar Waterloo ruimschoots waard. In het gouden licht van den najaarsdag lag het violet-kleurige landschap droomerig voor mij uit. Grijs-witte wegen slingerden zich door de golvende landen, die in bleke tinten aan den horizon weg waasden. Smalle, nietige kerkspitsen staken fier tegen den blauwen hemel op. Ver beneden mij trokken breedschoftige paarden moeizaam den ploeg, diepe voren in den vetten grond achterlatend. Op den straatweg naar Nivelles sukkelde een postwagen rammelend voort. En vage geluiden klonken gedempt in de wijde ruimte: de ruwe stemmen der zwoegende landlieden, die vloekend hunne beesten aanzetten en het lang-gerekt fluiten van een ver-verwijderd treintje, dat met eindelooze traagheid schokkend voortkroop.

Doch opeens, heel even slechts, scheen het mij alsof het gansche landschap luidloos vaneen week. En ik meende het oorlogsveld te aanschouwen, met de voorttrekkende legerbenden in hunne kleurige uniformen. Ik hoorde de kanonnen bulderen,